

Василь Я. Шевчук*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ СВОБОДИ ЗАДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ І РОЗВИТКУ

У статті досліджено проблеми захисту прав власності, свободи інвестицій у розвиток і післявоєнне відродження країни та свободи від корупції — ключових складових інтегральної економічної свободи. Ці проблеми мають переважно інституційний (суб'єктивний) характер і можуть бути подолані за наявності, перш за все, об'єднаної громадсько-політичної волі. Запропоновано відповіді на болючі питання: чому найбільша європейська країна з багатими людськими і природними ресурсами така бідна. З практики державотворення і боротьби з рейдерством напрацьовано рекомендації, які зможуть допомогти нашій країні розвиватися і відроджуватися заради порятунку і життя. Перевірені практикою алгоритми захисту економічної свободи, зокрема права власності та інвестицій, можуть бути використані юридичними і фізичними особами, які борються за виживання.

Ключові слова: економічна свобода, захист прав власності, рейдерство, інвестиції, розвиток, відродження.

Літ. 10.

DOI: 10.32752/1993-6788-2024-1-279-50-61

Vasyl Shevchuk

CURRENT PROBLEMS OF ECONOMIC FREEDOM FOR POST-WAR REVIVAL AND DEVELOPMENT

The article examines the problems of property rights protection, freedom of investment in the development and post-war revival of the country, and freedom from corruption - key components of integral economic freedom. These problems are mainly of an institutional (subjective) nature and can be overcome if, first of all, there is a united public and political will. Answers to painful questions are offered: why is the largest European country with rich human and natural resources so poor. From the practice of state building and combating raiding, recommendations have been developed that will help our country develop and revive for the sake of salvation and life. Practice-proven algorithms for the protection of economic freedom, in particular, property and investment rights, can be used by legal entities and individuals who are fighting for survival.

Keywords: economic freedom, protection of property rights, raiding, investments, development, revival.

Peer-reviewed, approved and placed: 02.09.2024.

Постановка проблеми. В умовах війни і боротьби за порятунок — нації, країни, держави — всі штучно нав'язані проблеми мають бути викорінені. В числі цих проблем рейдерство і пов'язана з ним корупція — внутрішні вороги держави — призводять до занепаду країни і бідності населення; погіршують інвестиційний клімат і стримують економічний розвиток; порушують інтереси держави і суспільства, конституційні гарантії прав людини; руйнують довіру до судів, державної виконавчої служби; призводять до зневіри суспільства у власній державі, виштовхують молодь (і не тільки) в еміграцію за кордон і т.д. Фактично — це внутрішній фронт гібридної війни.

* Center for Sustainable Development Research. Ukraine.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Теоретичні питання захисту економічної свободи, у тому числі свободи бізнесу, інвестицій тощо досліджували у своїх працях такі відомі вчені, як Захарій Варналій, Антоніна Волощенко, Ірина Штулер, Трохим Ковальчук, Володимир Черняк, Джеймс Гвартні та ін. Зокрема, співавтор Індексу економічної свободи американський професор інституту Фрейзера Джеймс Гвартні вважає, що «українці успішні всюди, крім самої України; і станом на 2017 рік місце України в індексі — 149-те, між Анголою та Іраном. Ви бідні через відсутність економічної свободи. В Україні дуже слабка правова система, яка не забезпечує захист прав власності. У випадку з Україною — країною з величезним економічним потенціалом, земельними ресурсами та людським капіталом — мене вразила відсутність достатньої зміни в напрямку економічної свободи за ці роки»¹.

У той же час науково-прикладні питання захисту прав власності, свободи інвестицій, боротьби з рейдерством і корупцією, інституційні бар'єри на шляху до економічної свободи недостатньо досліджені в наукових виданнях. З цієї точки зору викладені у статті матеріали є оригінальними, фактично — це узагальнено-аналітичний репортаж з переднього краю боротьби з рейдерством та пов'язаними з ним негативними явищами. Публікації щодо конкретних проблем захисту власності та інвестицій практично відсутні в наукових виданнях, лиш подеколи з'являються у ЗМІ (як у випадках з рейдерством торгової мережі «Novus», ринку «Столичний» у Києві тощо).

Мета дослідження — виявлення неприродних (штучних) завад і перешкод на шляху до економічної свободи, розвитку та післявоєнного відродження, викладення анти-рейдерської стратегії забезпечення економічної безпеки і вдосконалення державного регулювання національної економіки і політики.

Основні результати дослідження. Найбільш серйозною проблемою України в економічній та соціальній сферах є невідповідність економічного розвитку, добробуту населення та ролі держави на міжнародній арені її природному, науково-технічному, аграрно-промисловому потенціалу та кваліфікаційно-освітньому рівню трудових ресурсів. За рівнем економічної свободи² Україна займала у 2021 році 127 місце в світі серед 177 країн (у 2017 році — 147 місце, у 2015 році — 162 місце). Україна відноситься до категорії «країни із в основному невилною економікою».

За великим рахунком, у державотворенні існують дві несумісні форми управління соціально-економічними процесами:

- 1) державне регулювання, яке включає інституційне, законодавче, фінансово-економічне, пропагандистське (громадське) регулювання; або
- 2) корупція і рейдерство (останнє, як показує практика, є різновидом і водночас отруєним плодом корупції).

У різні періоди національного державотворення вищезначені форми управління знаходились у різних співвідношеннях — інколи переважала

¹ Джеймс Гвартні: Українці успішні всюди, крім самої України. — Економічна правда, 20.12.2017.

² Даний інтегральний індекс охоплює 10 економічних свобод — свобода бізнесу, свобода торгівлі, податкова свобода, державні витрати, грошова свобода, свобода інвестицій, фінансова свобода, захист прав власності, свобода від корупції, свобода трудових стосунків.

перша, а деколи траплялося, що й друга. Все залежить від якості влади і адекватності системи її вибору (щоб на вищій щаблі управлінської системи обиралися адекватні менеджери), формування й цілеспрямованості інтересів. Досвідчений читач зможе самостійно визначити часові межі тих чи інших періодів.

В законодавстві України рейдерство визначається як: «Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації у тому числі частками, акціями, паями їх засновників, учасників, акціонерів, членів, шляхом вчинення правочинів з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємства, установи, організації»³.

Однак у даному визначенні слово «рейдерство» — відсутнє.

При цьому ані в господарському, ані в цивільному законодавствах про «рейдерство» не згадується, що ускладнює боротьбу з цим негативним явищем.

Час від часу в засобах масової інформації з'являються репортажі про рейдерські атаки на промислові чи сільськогосподарські підприємства, земельні ділянки, аеропорти, торгові центри, громадські будівлі, квартири тощо.

Так, на всеукраїнську громадську організацію «Українське товариство охорони природи» (УКРПРИРОДА, УКРТОП), яка створена згідно з постановою Уряду від 26 липня 1946 року № 1273 і об'єднує 1,5 млн. громадян, його Черкаську обласну організацію і Будинок природи в м. Черкаси у 2014–2023 роках здійснено масштабну агресію організованої групи рейдерів (ОГР).

Мета рейдерського нападу — заволодіння громадським Будинком природи; ліквідація найбільшої в області громадянської організації; створення перешкод у діяльності Українському товариству охорони природи, яке має місцеві організації в усіх областях і суспільно корисною діяльністю сприяє зміцненню єдності Українського народу і територіальної цілісності держави.

План злочинних дій (як встановлено у кримінальному провадженні №1201525004000695), направлених на незаконне заволодіння майном Українського товариства охорони природи, а саме частиною майнового комплексу «Будинок природи», що за адресою: м. Черкаси, вул. Фрунзе (Верхня Горова), 1, полягав у тому, щоб на підставі підроблених документів, поданих до реєстраційних органів, провести зміни в складі керівників Черкаського обласного товариства охорони природи, ввівши до нього двох членів організованої рейдерської групи, щоб в подальшому, використовуючи непередані документи та печатку організації, діючи від імені Черкаського обласного товариства охорони природи, шляхом подання до реєстраційних органів підроблених документів, отримати документи щодо присвоєння частині майнового комплексу, що належить Українському товариству охорони природи, іншого реєстраційного номеру, а саме: № 1/1 по вул. Фрунзе (на даний час Верхня Горова) в м. Черкаси, на який оформити право приватної власності за Черкаським обласним товариством охорони природи, після чого

³ Кримінальний кодекс України, ст. 206-2. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.

відчужити даний об'єкт нерухомості шляхом передачі його до статутного фонду незаконно створеної юридичної особи — товариства з обмеженою відповідальністю «ВІЕНА», а в подальшому оформити цивільно-правові угоди щодо передачі права власності на частини даного майнового комплексу іншим юридичним чи фізичним особам.

Українське товариство охорони природи застосувало комплекс заходів для боротьби з рейдерством: судовий захист, правоохоронна система, органи влади.

1. Судовий захист права власності

За позовами Українського товариства охорони природи у 2015-2024 роках адміністративними і господарськими судами трьох інстанцій, включно з Верховним Судом, ухвалено судові рішення, що набрали законної сили, про скасування протиправних записів державних службовців Міністерства юстиції України у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно (міністерство відмовилось це робити, маючи необхідні повноваження); скасування фіктивної рейдерської структури ТОВ «ВІЕНА та усунення перешкод з боку членів ОГР у здійсненні права користування та розпоряджання Будинком природи УКРТОП; скасування неіснуючою підробленою адреси у м. Черкаси (вул. Фрунзе, «1/1»).

Одночасно довелось відбиватися від судових позовів з боку рейдерів, які на початку анти-рейдерської боротьби грозились «затягати» жертву по судах.

За 8 років УКРПРИРОДА пройшла крізь 36 судових справ з рейдерами.

Загальний підсумок судового захисту права власності УКРПРИРОДИ — 286 засідань у трьох судових інстанціях, включно з Верховним Судом. За вісім років, долаючи великі труднощі і впливи рейдерів на окремих суддів, ухвалено всі необхідні рішення для поновлення порушених рейдерами законних прав Українського товариства охорони природи.

Головною проблемою у судовому захисті прав власності, як показав досвід, є непередбачуваність судових рішень і відсутність відповідальності суддів за неправосудні рішення. Навіть коли ви впевнені на 100% у правовій чистоті, відповідності нормам закону і справедливості — судді можуть вирішити по іншому. Так, на підставі рішень судів 3-х інстанцій у 36-ти справах на захист права власності можна зробити висновок: співвідношення між правосудними (такими, що відповідають закону) і неправосудними (такими, що суперечать закону, належним і достовірним доказам, об'єктивним фактам, відомим суддям) оцінюється у місцевих судах як 70 : 30, в апеляційних судах — 80 : 20, у касаційних судах — 90 : 10, усе ж таки на користь закону і справедливості.

Дане співвідношення, вкупі з безвідповідальністю за неправосудні рішення, свідчить про необхідність реформування судової системи держави. Найперше, що необхідно зробити — поставити сумнівні рішення під незалежну перевірку комісій у складі авторитетних (включаючи іноземних) суддів у відставці, університетських вчених з відповідних галузей права, а також громадськості.

Два неправосудних рішення мають бути підставою для звільнення судді.

Тому неспівмірне з бідністю працюючого населення грошове, соціальне та інше забезпечення суддів має бути доповнене відповідальністю. Також має бути виключений адміністративний вплив влади на судову систему держави.

2. Проблеми (не)виконання судових рішень

На початку анти-рейдерської боротьби Українське товариство охорони природи вважало, що головне завдання — виграти суди.

Але, на превеликий жаль, далі на захист рейдерів став Центральний відділ державної виконавчої служби у місті Черкаси Міністерства юстиції України. Згідно судових наказів відкрито 13 виконавчих проваджень на виконання рішень, що набрали законної сили: 1) про усунення перешкод у здійсненні права користування і розпоряджання Будинком природи шляхом виселення звідти рейдерів; 2) про вселення УКРПРИРОДИ у Будинок природи; 3) про стягнення з рейдерів судових витрат УКРПРИРОДИ.

Однак жодне з виконавчих проваджень за 4,5 років — не виконане!

Центральний відділ державної виконавчої служби у м. Черкаси протиправно закривав не виконані виконавчі провадження, а Мін'юст України — прикривав.

Довелось судитися не тільки з рейдерами, а й з підрозділами державної виконавчої служби у м. Черкаси Мін'юсту України.

Однак Центральний відділ державної виконавчої служби у м. Черкаси так і не виконав ані виконавчого провадження «про усунення перешкод УКРПРИРОДИ у здійсненні права користування і розпоряджання Будинком природи»; ані виконавчого провадження «про вселення УКРПРИРОДИ у Будинок природи»; ані виконавчих проваджень про стягнення судових зборів і витрат на правову допомогу, у тому числі і з самого ЦВ ДВС у м. Черкаси.

Загальні підсумки (не)виконання державною виконавчою службою судових рішень, що набрали законної сили: Центральний відділ державної виконавчої служби у м. Черкаси Мін'юсту України за 4,5 роки не виконав жодного з судових рішень, що набрали законної сили, на захист права власності УКРПРИРОДИ. Крім того, було ухвалено 10 судових рішень, якими визнано рішення, дії та бездіяльність відділу — незаконними. Кримінальне провадження щодо умисного невиконання судових рішень (ст. 384 КК України) державними виконавцями ЦВ ДВС у м. Черкаси не розслідувалось і було закрито.

Лише один державний виконавець Відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у м. Черкаси Мін'юсту України намагалась, але не змогла виконати судові рішення про скасування протиправної реєстрації неіснуючого «майна» за неіснуючою «адресою»: м. Черкаси, вул. Верхня Горова, будинок 1/1 (через опір Управління державної реєстрації Черкаської міської ради).

Ще два виконавчих провадження на виконання судового рішення проти рейдерської структури, зареєстрованої у м. Кропивницький, було відкрито Подільським відділом державної виконавчої служби у місті Кропивницькому Міністерства юстиції. З лютого 2023 року виконавчі провадження і судові рішення фактично не виконувались і були закриті.

Мін'юст України захищає такий стан державної виконавчої служби.

Домогтися виконання судових рішень — практично неможливо. Усі пропозиції щодо ліквідації прогалин у Законі України «Про виконавче провадження» (зокрема, у частині 2 статті 66 Закону України «Про виконавче

провадження» відсутня пряма вказівка державним виконавцям про необхідність повідомляти позивача-стягувача-власника нерухомого майна про час і дату виселення рейдерів із приміщень чи квартири власника), якими маніпулюють державні (не)виконавці Центрального відділу ДВС у м. Черкаси, упродовж двох років відхиляються Міністерством юстиції України.

Потрібна реформа державної виконавчої служби, без чого діяльність судової системи держави нерідко втрачає сенс і тільки марно тратяться ресурси.

3. Правоохоронна система і рейдерство

За заявами власника нерухомого майна до підрозділів Національної поліції в Єдиному реєстрі досудових розслідувань (ЄРДР) за вісім років було зареєстровано 12 кримінальних проваджень. З них тільки одне (об'єднане з трьох) завершене і передане в суд після багаторазових звернень до МВС (однак розгляд справи у місцевому суді начебто рухається вже шостий рік, а після десяти років буде закрито по термінах давності); вісім кримінальних проваджень було закрито без досудового розслідування, у тому числі на підставі спливу термінів розслідування; стан решти — невідомий (очевидно — закрийють). Всі документи, включаючи судові рішення, що набрали законної сили і розкривають схему рейдерства та причетних осіб, було подано слідству і прокуратурі, яка мала б здійснювати загальний нагляд.

Ось такі підсумки досудового (не)розслідування 12-ти кримінальних проваджень, зареєстрованих в ЄРДР за фактами рейдерства Будинку природи Українського товариства охорони природи — в центрі України.

Потрібні зміни — досудові розслідування правопорушень проти прав власності і свободи інвестицій не повинні обмежуватись термінами і бути серед пріоритетних в діяльності слідчих органів системи МВС і прокуратури.

4. Влада і рейдерство

Паралельно з боротьбою проти рейдерства в судах і правоохоронних органах Українське товариство охорони природи протягом восьми років зверталось за допомогою до Президентів України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Національного банку, НАБУ, Державної податкової адміністрації, Мін'юсту, МВС, Міненерго, Генеральної прокуратури та їх обласних і міських підрозділів, органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади, ЗМІ тощо.

У відповідь — або доручення нижчим в ієрархії, або відписки. Жоден з органів державної влади не застосував своїх повноважень, особливо Мін'юст. Прикра ситуація — боротися треба самотужки, власними силами і ресурсами.

Загалом Президією Всеукраїнської ради Українського товариства охорони природи за 8 років було підготовлено і опрацьовано близько 6 000 (шести тисяч) процесуальних документів, позовів, заяв, листів, звернень тощо.

Тільки судові витрати (збитки Товариства) склали 1,5 млн. грн.

Тим не менше, виграно головні судові процеси, отримано судові рішення «Іменем України» на захист прав Українського товариства охорони природи.

Рейдери, знаходячись у Будинку природи, вирізали систему опалення і каналізації, почали виймати вікна, двері, розбирати перегородки, знімати з

підлоги плитку — робити його непридатним. Місцеві енергетики і комунальники продовжували надавати їм послуги, незважаючи на заперечення власника.

Після початку повномасштабної війни РФ проти України президія ВР Українського товариства охорони природи звернулась до Черкаської обласної військової адміністрації з пропозицією — на виконання судових рішень, що набрали законної сили, виселити рейдерів і використовувати Будинок природи для розміщення Сил оборони України і біженців; однак відповіді не отримала.

Залишалось вузьке вікно для порятунку від рейдерства. Тому вимушено була реалізована остання можливість — практично зруйновані приміщення у 43-річній будівлі (вкупі з рейдерами всередині) обміняти з інвестором на нові — у центрі міста, з усіма зручностями.

Отже, у боротьбі з рейдерством було реалізовано три етапи:

1) зупинення агресивної рейдерської атаки; захист нерухомого майна від розпорошення і перепродажу шляхом накладення арештів (могли виникнути «добросовісні набувачі», з якими судитись було б дуже складно); скасування противного проникнення рейдерів в ЄДР в якості «голови» і «підписанта» від Черкаської обласної організації УКРТОП для оформлення начебто рішень і правочинів з передачі і «дарування» майна, продажу корпоративних прав тощо; перереєстрація Будинку природи від обласної організації на Товариство;

2) скасування протиправних рішень щодо реєстрації «майна» на «1/1» і створення ТОВ «ВІЕНА» для подальшого переховування майна (чому сприяли судові рішення 1-го етапу); вирішення питань про усунення перешкод Товариству у здійсненні права розпоряджання і користування власними приміщеннями через судові позови проти рейдерів; захист права власності УКРТОП на власний Будинок природи тощо;

3) сприяння досудовому розслідуванню кримінальних проваджень; робота з Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, Радою національної безпеки і оборони України, Міністерством юстиції України з питань удосконалення законодавства і способів подолання рейдерства в Україні; збереження умов для забезпечення діяльності Черкаської обласної організації Українського товариства охорони природи тощо.

УКРПРИРОДА змогла вистояти і перемогти у боротьбі з організованою групою рейдерів. Це коштувало восьми років зусиль, збитків і нервів. Однак всеукраїнська громадська організація все таки боролась, як велика й відома суспільно корисна організація, від якої непросто було відмахнутись суддям, місцевим і центральним органам влади, правоохоронним органам.

А що робити жертвам рейдерства, які не мають таких можливостей?

Відповідь на це питання дає Конституція України:

«Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності» (ст. 13).

«Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності» (ст. 41).

Якби органи державної влади керувались такими нормами прямої дії, то боротьба УКРПРИРОДИ з рейдерством тривала б не 8 років, а максимум 8 днів (МВС розібралось з рейдерством «Novus» за один день).

Відповідальність влади і народу є обоюдою — народ несе свою половину відповідальності за те, яку владу він обирає, і наполовину за її діяльність. При цьому відлагодження системи обрання адекватної влади — окрема важлива тема.

Висновки і рекомендації. Від рівня економічної свободи (включаючи свободу бізнесу, захист права власності, свободу інвестицій, свободу від корупції тощо) залежить післявоєнне відновлення і розвиток, Європейська інтеграція України. Нижче наводяться не складні і легко зрозумілі рекомендації щодо реформування, які не потребують додаткових коштів, але є частиною відповідальності за майбутнє.

1. Однією з головних системних реформ має стати подолання «епідемії рейдерства», яка є породженням корупції (державних реєстраторів, нотаріусів, окремих — суддів, слідчих, прокурорів, тощо) і косить не тільки економіку, а й сіє зневіру у суспільстві. Зайве говорити, що якщо не подолати цю «епідемію», то про внутрішні і зовнішні інвестиції, а отже — про розвиток і подолання бідності працюючого населення — можна буде забути. Вихід один — подолати.

2. Рейдерство є одним із найбільш цинічних і небезпечних проявів корупційних діянь, що підривають основи національної економіки і держави, тому з цим злом мають боротися суспільство, влада і правоохоронна система.

3. Найпершим у системі протидії рейдерству є «метод скунса», тобто — максимально широке і швидке поширення інформації серед населення про рейдерську атаку і групу осіб, які цим займаються. В анти-рейдерській боротьбі потрібно задіяти засоби масової інформації, включаючи Інтернет, постійно інформувати місцеве населення, органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, прокуратуру, поліцію, суди.

4. Пріоритет у боротьбі з рейдерством належить його профілактиці. Рецепти профілактики рейдерства дуже прості — усі посадові особи, уповноважені на виконання державних функцій, у тому числі Міністерства юстиції, МВС, Генеральної прокуратури, суди і судді повинні дотримуватись законів, відповідальність за їх порушення має бути невідворотною — як по відношенню до рейдерів, так і посадових осіб, що стають їх співниками.

5. Спрощення на законодавчому і виконавчому рівні процедур щодо отримання різного роду адміністративних послуг та дозвільної документації (зокрема, шляхом розробки Інтернет-сервісів), що пришвидшить процес надання відповідних послуг, обмежить бюрократизм посадовців, а також можливості застосування різноманітних корупційних інструментів.

6. Потрібно внести зміни до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань», зокрема, вилучити заперечну частку «не» із тексту абзацу 2 п. 1 ст. 33 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців та громадських формувань», яка у чинному законі наразі викладена так: «Повідомлення правоохоронних органів для вжиття необхідних заходів не є підставою для зупинення розгляду документів або відмови у державній реєстрації». А треба навпаки — повідомлення правоохоронних органів про спробу рейдерства має бути обов'язковою підставою для зупинення реєстраційних дій.

Також треба внести зміни до частини 2 статті «66. Виконання рішення про виселення боржника» Закону України «Про виконавче провадження», доповнивши її лише одним словом: «2. Державний виконавець призначає день і час примусового виселення, про що письмово інформує боржника і стягувача».

Повільність реагування органів влади на проблеми рейдерства свідомо чи несвідомо сприяє його поширенню. У наведених вище пропозиціях невеличке удосконалення анти-рейдерського законодавства може дати великий ефект у захисті прав власності, свободі інвестицій і свободі від корупції, сприятиме підвищенню місця країни в глобальному рейтингу економічної свободи.

7. Організації, підприємства та інші юридичні й фізичні особи, які стали об'єктами рейдерських посягань, мають задіювати усі методи і способи анти-рейдерської боротьби, включаючи відкриття кримінальних проваджень, допомога слідству, інформування населення, звернення до усіх профільних органів державної влади, включно з Президентом України, однією з конституційних функцій якого є гарантування непорушності права власності.

До анти-рейдерської боротьби слід залучати місцеві підрозділи Міністерства юстиції, Міністерства внутрішніх справ, Генеральної прокуратури, обласні державні адміністрації, місцеві органи виконавчої влади, до компетенції яких відноситься забезпечення дотримання законності реєстраційних процедур, ведення державних реєстрів, облік та інвентаризація нерухомого майна, виготовлення технічних паспортів тощо, а також досудове розслідування кримінальних проваджень, процесуальне керівництво слідством, подання і супроводження кримінальних справ у судах та в широкому плані — захист прав юридичних і фізичних осіб, порушених рейдерськими діями недоброзичливців суспільства і держави.

Необхідно постійно тривожити центральні органи влади. А ті, у свою чергу, даватимуть доручення місцевим підрозділам, яким важче буде тормозити анти-рейдерську боротьбу, бо треба в установлені терміни доповідати про результати виконання власних повноважень. Кожен з посадовців повинен виконувати свої функціональні обов'язки, за які він/вона отримує зарплату з податків суспільства, у тому числі сплачених постраждалими від рейдерства.

8. Внаслідок непродуманих «реформ» між центральними органами влади та їх місцевими відокремленими підрозділами відбулось ослаблення/розірвання зв'язків. Місцеві органи влади живуть своїм життям, а керівники центральних органів влади — у Facebook чи Twitter (X), піклуючись про майбутні вибори. Тому Уряду в процесі проведення тих чи інших реформ завжди слід дбати про цілісність інституційних систем державного регулювання, і думати не про чергові вибори, а про права громадян, безпеку і розвиток держави.

9. Дуже важливо надавати правдиву інформацію суддям, яких рейдери нерідко намагаються вводити в оману. Наполягати, щоб судді розглядали клопотання про застосування до рейдерів та їх адвокатів положень ч. 1-2 ст. 384 «Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу» Розділу XVIII «Злочини проти правосуддя» Кримінального кодексу України як «подання

завідомо недостовірних або підроблених доказів; штучним створенням доказів, вчинених з корисливих мотивів».

10. Рейдери сподіваються, що протиправно заволодівши і встановивши фізичний контроль над об'єктами нерухомого майна чи іншими об'єктами, вони будуть безкарно ними користуватись упродовж кількох років, поки потерпіла сторона буде реєструвати кримінальне правопорушення в Єдиному реєстрі досудових розслідувань, у тому числі через суд (бо органи досудового розслідування зазвичай відмовляють у реєстрації), просити і наполягати на проведенні досудового розслідування кримінальних справ слідчими відділами і управліннями, які перевантажені подібними справами, боротися з рейдерами через суди, що може тривати роками, а в цей час рейдери будуть влаштовувати так звані «судові каруселі», намагаючись затягати потерпілу сторону по численних ініційованих рейдерами судах (рейдери можуть навіть позиватися «про захист честі, гідності та ділової репутації») і т.д.

При цьому рейдери використовують увесь корупційний арсенал – від корупції державних реєстраторів і нотаріусів, працівників органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, до окремих слідчих, прокурорів, суддів. Якщо не подолати епідемію рейдерства, то про внутрішні і зовнішні інвестиції, а отже – про відновлення і розвиток країни – можна буде забути.

11. Рейдерство тісно взаємопов'язане з корупцією, тому необхідно прибрати її в усіх сферах суспільного життя і функціонування держави, насамперед у судовій системі. Поряд з цим держава має забезпечувати належні умови чесної професійної роботи не тільки прокурорів і суддів, а й слідчих та інших чесних працівників правоохоронних органів.

12. Успіх у протидії корупції визначається політичною волею та рівнем професійності, моральності і відповідальності суб'єктів, уповноважених на виконання функцій держави. Насамперед – це господарі владних кабінетів номер один, від глави держави й урядовців до первинної ланки в адміністративній ієрархії, що регулюють і реалізують процес боротьби з корупцією. Якщо/коли тимчасові «господарі» кабінетів номер один будуть обиратися/призначатися із найдостойніших кандидатів на відповідні владні посади – корупція зникне дуже швидко, і непотрібними стануть численні антикорупційні інституції, які дуже дорого обходяться державному (народному) бюджету і платникам податків (населенню країни).

Якщо/коли на «хлібні місця» посади не будуть продаватися – зникнуть перші 50 відсотків корупції, а згодом – і решта. Усе дуже просто і логічно. Бо без особистої зацікавленості зайвими стануть примітивно-суб'єктивні інструменти регулювання, які часто формуються бюрократичною системою спеціально для створення підґрунтя корупції. Це призведе, зокрема, до усунення надмірного бюрократизму, дефіциту реалізації окремих державних функцій, спрощення і розблокування закритості певних адміністративних процедур, пов'язаних з видачею ліцензій, дозволів, лімітів тощо.

13. Бізнес, як споживач адміністративних послуг, також довго звикав іти по хибному шляху – мовляв, «я краще заплачу, ніж втрачу час на дотримання бюрократичних процедур», тож і йому треба від цього принципу відвикати. Запровадження й поширення інституту «мовчазної згоди» з боку держави, як мінімум для суб'єктів бізнесу, прибере великий корупціогенний сегмент.

Відтак – зникнуть такі негативні наслідки корупції, як непрофесійність державного управління, рейдерство, безконтрольна експлуатація природних ресурсів і забруднення навколишнього середовища, девальвація людського капіталу, деградація людського в людині, бідність і безробіття населення, з одного боку, шокуючий ріст безсоромної розкоші, з іншого.

Натомість будуть прибрані багато інших штучних завад на шляху до побудови успішної держави, збільшиться приплив інвестицій в економіку, поновляться умови й стимули для повернення воєнних переселенців для роботи вдома, що саме й потрібно нашій країні для розвитку заради порятунку.

14. І, наостанок, головний, жирний акцент – ніхто за нас не вирішить наші проблеми, Україні треба покладатися на власні сили, і цих сил достатньо, щоб подолати штучні проблеми на шляху досягнення адекватного рівня економічної свободи і стрімко розвиватися заради порятунку і життя.

1. Конституція України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про виконавче провадження». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
3. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
4. Кримінальний кодекс України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
5. Варналій З. С. Економічна та фінансова безпека держави в умовах глобалізації: монографія. Київ: Знання України, 2020. 423 с.
6. Волошенко А.В. Антикорупційний дирижизм: державні регуляторні імперативи протидії системній корупції в Україні : монографія. К.: Парлам. вид-во, 2018. 392 с.
7. Джеймс Гвартні: Українці успішні всюди, крім самої України. Економічна правда, 20.12.2017. . [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua>.
8. Ковальчук Т.Т., Черняк В.К., Шевчук В.Я. Актуалітети політики розвитку : Монографія К.: Вища школа, 2009. 326 с.
9. Штулер І.Ю. Позиції України у світових рейтингах конкурентоспроможності та економічної свободи протягом 2005-2015 років / І.Ю.Штулер // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2015. Вип. 5. С. 214-217.
10. Heritage Foundation. Economic Freedom Index 2021 // Aupdated October 2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.heritage.org>.

-
1. Konstytutsiya Ukrayiny. [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua>.
 2. Zakon Ukrayiny «Pro vykonavche provadzhennya». [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua>.
 3. Zakon Ukrayiny «Pro derzhavnu reyestratsiyu yurydychnykh osib, fizychnykh osib – pidpryyemtsiv ta hromadsk yk yk formuvan». [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua>.
 4. Kryminal ny kodeks Ukrayiny. [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua>.
 5. Varnaliy Z. S. Ekonomichna ta finansova bezpeka derzhavy v umovakh hlobalizatsiyi: monohrafiya. Kyiv: Znannya Ukrayiny, 2020. 423 s.
 6. Voloshenko A.V. Antykoruptsiyny dyryzhizm: derzhavni rehulyatorni imperatyvy protydyi systemniy koruptsiyi v Ukraini : monohrafiya. K.: Parlam. vyd-vo, 2018. 392 s
 7. Dzheymys Gvartni: Ukrayintsi uspishni vsyudy, krim samoyi Ukrayiny. Ekonomichna pravda, 20.12.2017. [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <https://www.epravda.com.ua>.

-
8. Koval chuk T.T., Chernyak V.K., Shevchuk V.YA. Aktualitety polityky rozvytku : Monohrafiya – K.: Vyshcha shkola, 2009. 326 s.
 9. Shtuler I.YU. Pozytysiy Ukrainy u svitovykh reytynhakh konkurentospromozhnosti ta ekonomichnoyi svobody protyahom 2005-2015 rokiv / I.YU.Shtuler // Naukovyy visnyk Uzhhorods koho natsional noho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo. 2015. Vyp. 5. S. 214-217.
 10. Heritage Foundation. Economic Freedom Index 2021 // Aupdated October 2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.heritage.org>.